

REZULTATY DZIAŁALNOŚCI
SAMORZĄDU M. WILNA
POWOŁANIA 1919 R.

(KOMUNIKAT).

Rezultaty działalności Samorządu m. Wilna powołania 1919 roku.

(KOMUNIKAT).

Wobec zamierzonego odnowienia przedstawicielstw samorządowych i w związku z tem przewidywanych wyborów do Rady miasta Wilna aktualną się staje sprawa dokładnego zobrazowania działalności Wileńskiej Rady Miejskiej powołania 1919 roku i zestawienia rezultatów jej 7 $\frac{1}{2}$ -letniej pracy. To tylko bowiem może dać istotnie prawdziwy i nietendancyjny materiał do oceny wartości tej pracy, co Rada Miejska winna jest swym wyborcom. Wymagania wyrazistości obrazu nakazują, aby to swego rodzaju skrócone generalne sprawozdanie było zwięzłe i lapidarne, najwymowniej bowiem przemawiają cyfry.

W roku 1926 Magistrat składał już Władzom Nadzorczym materiały do takiego krótkiego sprawozdania i obecnie można je po prostu powtórnie zacytować z odnośniami dla chwili obecnej korekturami i uzupełnieniami.

Wileńska Rada Miejska i Magistrat z wyborów r. 1919 rozpoczęły swe urzędowanie w warunkach niezwykle trudnych. Miasto o zaludnieniu zmniejszonym o połowę w stosunku do liczby ludności przedwojennej, zubożałe, prawie zrujnowane. Dużo domów, szczególnie na przedmieściach, częściowo lub całkowicie zniszczonych. Przemysł i handel — w zupełnym zastoju. Zdolność płatnicza płatników podatków sprowadzona do minimum. Przedsiębiorstwa miejskie (magistrackie) pozbawione w czasie okresu wojennego wszelkiej renowacji, częściowo dotknięte zniszczeniem wojennem, częściowo zużyte nadmierną pracą, były w stanie oplakany i wymagały gwałtownej renowacji. Tymczasem Magistrat nie posiadał żadnych środków, jeżeli zaś w tym trudnym okresie i otrzymywał jakieś, stosunkowo nikłe zasiłki rządowe, to tylko w krytycznych chwilach na wypłatę poborów, lecz nie na odbudowę gospodarki miejskiej. Dźwigać z upadku powojennego swą gospodarkę i swe przedsiębiorstwa musiał własnym wyłącznie wysiłkiem. Wobec tego najlepszym sprawdzianem wartości gospodarki samorządu m. Wilna powołania 1919 r. będzie porównanie stanu tej gospodarki w latach 1914, 1919 i 1926/7.

W zakresie ogólnego zarządu

Samorząd powołania 1919 r. przeprowadził w r. 1923 (na półtora roku przed wydaniem rozporządzenia w tej materji Prezydenta Rzeczypospolitej) przyrównanie poborów pracowników samorządowych do poborów państwowych oraz ustalił przepisy tymczasowe o odprawach i zabezpieczeniu emerytalnem pracowników miejskich i ich rodzin. Do tego czasu przepisów emerytalnych miasto nie posiadało.

W zakresie finansów komunalnych

wprowadzony i ustalony został zgodnie z obowiązującymi ustawami nowy system podatków miejskich i zorganizowano odnośne organy wykonawcze. Ustalono budżety zrównoważone.

W zakresie zarządu nieruchomościami miejskimi

uporządkowano stosunki dzierżawne i ustalono warunki i normy dzierżawne dla rozmaitych kategorii dzierżawców.

W zakresie bezpieczeństwa od ognia:

Stan straży ogniowej w latach 1914, 1920 i 1926 podaje się w następującem zestawieniu porównawczem:

Stan ogólny w latach:	1914	1920	1926			
Oddziałów straży	2	1	2			
Strażaków	88	25	76			
Koni pożarowych	20	6	19			
Wozów do zaprzęgu konnego . . .	32	34	35			
Samochodów pożarowych	—	—	5			
W czem:	zdalnych do użytku	niezdalnych do użytku	zdalnych do użytku	niezdalnych do użytku	zdalnych do użytku	niezdalnych do użytku
Sikawek motorowych	—	—	—	—	2	—
" gazowych	—	—	—	—	1	—
" parowych	1	—	—	2	2	—
" ręcznych	6	—	2	4	8	—
Drabin mechanicznych	1	—	—	2	2	—
Cystern do wody po 2000 l.	—	—	—	—	2	—
Beczek do wody po 500 l.	18	—	6	12	20	—
Innych wozów	2	—	2	—	4	—

W zakresie świadczeń rzeczowych na szkolnictwo powszechne oraz wydatków na cele kulturalno-oświatowe

porównanie roku 1926 z rokiem 1914 daje poniższe zestawienie:

	1914 r.	1926 r. (wykonanie budżetu)
Utrzymanie szkół powszechnych	170.282 zł. 56 gr.	307.045 zł. 04 gr.
" lekarzy i higienistek szkoln.	2.026 " 92 "	37.824 " 41 "
Budownictwo szkół	— —	177.500 " — "
Utrzymanie szkolnej pracowni przyrodniczej	— —	13.990 " 80 "
Utrzymanie półkolonji letnich na 140 dzieci chrześcijańskich	— —	5 669 " 95 "
Dożywianie dzieci chrześcijańskich szkół powszechnych	— —	7 617 " 50 "
Utrzymanie półkolonji letnich dla dzieci żydowskich	— —	3 264 " 23 "
Dożywianie dzieci szkół żydowskich .	— —	2 588 " 90 "
Szkolnictwo żydowskie (56%)	— —	182.005 " 29 "
Subsydja dla teatrów	21.280 zł. —	39.780 " — "
	193.589 zł. 48 gr.	777.285 zł. 62 gr.

U w a g a: Wszystkie sumy podane są w złotych. W sumach z roku 1914 ruble przeliczone są na złote według relacji urzędowej, t. j. licząc 1 rb. = 2,66 złotych.

Magistrat m. Wilna w roku 1925 nabył niewykończony budynek i przerobił go na gmach szkolny dla 10-oddziałowej szkoły powszechnej kosztem 129.475 zł. Odremontował kapitalnie 3 budynki dla szkół. W roku 1926 przystąpił do budowy gmachu szkolnego wzorowego dla 13-oddziałowej szkoły powszechnej na sumę kosztorysową 355.000 zł. Gmach ten wyprawdzony już pod dach, który obecnie się buduje.

4 czerwca 1925 r. został otwarty miejski kinematograf kulturalno-oświatowy. W godzinach wieczorowych wyświetlane są filmy rozrywkowe dozwolone przez Ministerstwo Oświaty i Wyznań Religijnych. Frekwencja widzów płatnych za czas od 4/IV 1925 r. do 1/I 1927 r. wynosiła 876.796 osób, bezpłatnych (ochrony, wycieczki, wojsko, szeregowi) — 55.429 osób, razem 932.225 osób. Ponadto odbywają się wykłady bezpłatne naukowe z wyświetlaniem odpowiednich filmów i przezroczy naukowych dla dzieci chrześcijańskich szkół powszechnych miasta Wilna z dziedziny geografji, historii przyrody i higieny — dwa razy tygodniowo w godzinach szkolnych po 2 seansy dziennie (1000 dzieci oraz jeden dzień tygodniowo dla dzieci szkół żydowskich — 2 seansy (1200 dzieci). Miejski kinematograf jest instytucją samowystarczalną.

Magistrat m. Wilna w roku 1925/26 ponosił wydatki na utrzymanie 46 szkół powszechnych m. Wilna (w tem 1 rosyjska, 1 dla staroobrzędowców i 1 białoruska), do których uczęszcza 10.020 dzieci, szkolnej pracowni przyrodniczej, pracowni slajdowej i pracowni psychologicznej, mianowicie: opłaca komorne za lokale dla szkół i wydatki na wewnętrzne urządzenie szkół, ubezpieczenie, oświetlenie, opał, materiały piśmienne, utrzymanie służby, porządku i czystości, oraz w myśl uchwały Rady Miejskiej z dn. 14/XII 1922 r., wypłaca subsydjum na szkolnictwo żydowskie w wysokości 56% od wydatków na szkolnictwo chrześcijańskie.

W roku 1919 w tym zakresie Magistrat nie ponosił żadnych wydatków.

W zakresie opieki społecznej

rozwój świadczeń miasta ilustruje następująca tablica:

	rok 1914		Wykonanie budżetu 1926 r.
	Ruble	Złote	
Wydatki w roku 1914 na opiekę społeczną	58 127,—	—	
Subsydja 88 zakładów dla niemowląt i dzieci	—	370.934,57	
Utrzymanie miejskich zakładów dla starców i subsydjowanie społecznych	—	134.640,30	
Wydatki na zapomogi doraźne	—	46.268,58	
Wydatki na tanie obiady dla biednej ludności	—	255.343,32	
Opłata za leczenie ubogiej ludności w obcych gminach	—	35.967,91	
Utrzymanie domu noclegowego	1.200,—	8.486,75	
Wydatki na walkę z bezrobociem	—	100.009,83	
R a z e m	59.327,—	951.651,21	

W zakresie działu leczniczo-sanitarnego

przytoczone są poniżej dane porównawcze o stanie działu leczniczo-sanitarnego Magistratu m. Wilna z r. 1914 i 1926.

	1914	1926	U w a g i
Ilość szpitali utrzymywanych przez miasto	1	5	
Ilość łóżek w szpitalach miejskich	118	1.030	
Przeciętna miesięczna ilość dni szpitalnych	3.300	28.000	
Ilość ambulatorjów miejskich	1	10	Przy szpitalach miejskich.
Izba dezynfekcyjna	1	1	O zwiększonym zakresie działalności.
Łaźnie miejskie (dezinsekcyjne)	—	1	
Laboratorjum analityczne	1	1	
Dozór sanitarny (lekarze i dozorey)			Egzystuje w tymże zakresie działalności.
Pogotowie ratunkowe	—	1	
Kropla mleka	—	1	
Apteka miejska	1	1	Zwiększony zakres czynności wobec obsługiwanego szpitali miejskich.
Ilość recept płatnych (prywatnych włącznie ze sprzedażą odrębną)	30.000	49.779	
Ilość recept szpitalnych i innych dla potrzeb miasta	5.000	52.902	

Wykaz porównawczy wpływów i wydatków działu leczniczo-sanitarnego (podług budżetu na r. 1914 i wykonanie budżetu 1926 r.):

Instytucje	1914 r.		1926 r. (wykon. budżetu)		U w a g i
	wpływy	wydatki	wpływy	wydatki	
Szpitalnictwo . . .	5.320	127.602	509.435,91	1.244.536,77	Przy szpitalach miejsk.
Ambulatorjum . . .	—	12.001	—	—	
Dozór sanitarny . .	—	46 672	—	56.907,02	Utrzymuje się specjalny szpital dla wener. kosztem 175.000 zł. rocznie. (żydowska kropka mleka).
Izba dezynfekcyjna	3.458	29.616	1.973,06	57.243,07	
Łaźnia	—	—	3.788,19	30.468,48	
Pogotowie ratunk. (w r. 1914 subsyd.)	—	6.650	11.284,25	42.527,56	
Kropka mleka . . .	—	—	4.686,50	24.191,02	
Stacja analityczna	—	12.946	62,—	3.439,32	
Lekarstwa dla biedn.	—	11.172	—	18.770,11	
Walka z chorobami wenerycznymi	—	5.320	—	—	
Zapomogi rozmaite	—	5.054	—	9.912,64	
Walka z epidemjami (głównie szczepienie ochronne przeciw ospie i wścieklicznie) . .	—	1.995	—	4.870,90	
Razem . . .	8.778	259.028	531.229,01	1.492.865,89	
Apteka miejska . .	90.972	77.608	256.105,17	240.936,04	

U w a g a : Wszystkie sumy podane są w złotych. W sumach z roku 1914 ruble przeliczone są na złote według relacji urzędowej, t j. rachując 1 rb. = 2,66 złotych.

Przed wojną szpitale wileńskie były utrzymywane przez Rząd ze specjalnych funduszy, wywiezionych w 1915 r. do Rosji. Zarząd miejski utrzymywał swoim kosztem tylko szpital dla chorób zakaźnych. Przed ewakuacją w r. 1915 Rząd rosyjski przekazał szpitale Zarządowi miasta i po przebyciu szeregu okupacji szpitale te, całkowicie zniszczone, wymagające kapitalnych remontów i zaopatrzenia w inwentarz, przeszły automatycznie do obecnego zarządu miasta, gdyż o zamknięciu szpitali nie mogło być mowy.

Tak samo wskutek specjalnych, wytworzonych przez wojnę, warunków miasto zmuszone było do prowadzenia nowopowstałych instytucji, mających na celu już to walkę ze śmiertelnością dzieci, jak szpital dla dzieci, Kropka mleka, już to walkę z chorobami zakaźnymi, głównie z dżumą plamistą, jak łaźnie z odwszarniami, wreszcie walkę z chorobami wenerycznymi, w jakim to celu utrzymuje się specjalny szpital. Poza to wskutek zubożenia ludności

i zlikwidowania prywatnych towarzystw, miasto zmuszone było przejąć utrzymanie tak niezbędnej instytucji, jak Pogotowie ratunkowe, które dla braku funduszy musiałyby być zamknięte. Wszystko to sprawiło, że dział leczniczo-sanitarny gospodarki miejskiej znacznie się rozszerzył i stanowi obecnie około 22% ogólnego budżetu rozchodowego miasta, gdy przed wojną stosunek ten wyrażał się w 4,5%.

W zakresie działalności stacji weterynaryjnej i rzeźni miejskiej

można przytoczyć następujące dane:

W r. 1919 ubój w rzeźni miejskiej wynosił 10.760 sztuk rozmaitego bydła, zaś w r. 1926 sztuk 69.775. Miejska stacja weterynaryjna w r. 1919 zbadała i ostemplowała 575.658 klg. przywozowego mięsa i produktów mięsnych, zaś w r. 1926 — 2.606.504 klg. Zaznaczyć tu należy, że przed wojną wyborowe mięso z uboju w rzeźni miejskiej eksportowane było do Petersburga. Obecnie tego eksportu nie ma. Również ludność miasta zmniejszyła się w stosunku do przedwojennej i zubożała, wskutek czego odpowiednio zmniejszyło się spożycie mięsa. Wobec przyczyn powyższych nie można porównywać uboju obecnego z przedwojennym. Jednakże pomimo zmniejszenia uboju w stosunku do przedwojennego przywóz mięsa i produktów mięsnych nieco się zwiększył.

W zakresie działu drogowego (bruki i chodniki)

zaznaczyć należy, że przed wojną i aż do r. 1924 utrzymywanie jezdni i chodników stanowiło powinność naturalną właścicieli przyległych nieruchomości. Od r. 1924 bruki i chodniki przejął Magistrat. W r. 1925 przebrukowano na 65 ulicach 191.074 mtr. kw. i naprawiono koło rynsztoków i chodników na 56 ulicach 31.990 mtr. kw. bruku. Nowych chodników z płyt betonowych ułożono na 57 ulicach 33.725 mtr. kw., krawężników betonowych ułożono 3.243 mtr. b., obrukowano chodników 24.981 mtr. kw.

Wykonano następujące inwestycje:

1. Przerobiono w r. 1925 i 1926 i otwarto ul. Góra Boufałowa długości około pół kilometra, wykonując roboty ziemnych około 18.000 m.³. Ujęto źródła i wody zaskórne. Wybrukowano jezdni 5.000 mtr. kw. Ułożono chodnik z płyt betonowych z krawężnikiem.
2. Uregulowano dojazdy do miasta:
 - a) W r. 1925 trakt grodzieński na długości 2 klm., wykonując 10.500 m.³ roboty ziemnych, zabrukowując 14.000 m.² jezdni i 9.793 m.² rowów i skarp, wykonywując też 2 przepusty żelazo-betonowe, 1.450 mtr. b. poręczy żelaznych oraz drenowanie.
 - b) W r. 1926 ulicę Beliny (250 m. b.). Odnowiono jezdnię, wykonywując odnośne roboty ziemne w ilości około 1.412 m.³. Przebrukowano 5.120 m.². Uregulowano chodniki.

Dokładnie odremontowany został turbozespół prądu stałego 900 kw., przyczem wszystkie wypracowane części zostały zamienione. Sieć kablowa zostanie powiększona o ± 10 km., przyczem zostaną zbudowane dwie podstacje transformatorowe: jedna dla elektryfikacji zjednoczonych koszar wojskowych, druga dla miejskiej stacji pomp. Przez powiększenie stacji rozdzielczej przy ul. Legjonowej zostanie zelektryfikowana cała dzielnica przylegająca, która dotychczas prądu nie miała.

Renowacje przeprowadzone dotychczas i te, które będą wykonane jeszcze do końca bieżącego roku budżetowego zapewniają dostateczne zaopatrzenie miasta w energję elektryczną i dalszy normalny rozwój elektrowni.

Dzięki przeprowadzeniu z dużym wysiłkiem wymienionych zarządzeń w zakresie renowacji i uzupełnienia urządzeń elektrowni samorząd uniknął oddania elektrowni miejskiej w koncesję (o co były czynione zabiegi) i uratował elektrownię jako przedsiębiorstwo municypalne. Poza tem dokonane zarządzenia dadzą już w przyszłym roku budżetowym możność pewnego obniżenia taryfy opłat za energję elektryczną.

Jak wynika z powyższego sprawozdania miasto wydzwignęło się o własnych siłach z powojennej ruiny i odzyskało już możliwość normalnego i zdrowego rozwoju gospodarki komunalnej. Zawdzięcza to ono oszczędnej, ostrożnej i przewidującej polityce finansowej oraz ścisłemu dostosowaniu przedsięwzięć do możliwości finansowych. Nie dążąc do małowartościowych efektów doraźnych, samorząd powoli ale systematycznie, wytrwale i konsekwentnie wykonywał swoje plany gospodarcze.

Rozszerzenie skali zamierzeń w zakresie gospodarki miejskiej mogło by mieć miejsce jedynie przy wykorzystaniu na szerszą skalę kredytu zagranicznego, który, jak dotąd, był zbyt drogi, by bez obawy o podważenie podwalin gospodarki finansowej miasto mogło się zdecydować na zaciągnięcie poważniejszych zobowiązań. To też dotychczasowy samorząd czyniąc energiczne zabiegi w kierunku uzyskania pożyczek inwestycyjnych, musiał odrzucić szereg ofert, których warunki nie dały się pogodzić z zasadami poważnej polityki gospodarczej i finansowej miasta.

W ostatnich czasach prowadzone były pertraktacje o skonwertowanie, przy odpowiednim zredukowaniu przedwojennej pożyczki, oraz o zaciągnięcie nowej pożyczki na budowę tramwajów, nowoczesnej gazowni, gmachów szkół powszechnych oraz na rozbudowę wodociągów. Pertraktacje te nie są jeszcze zakończone i, w wypadku zmiany składu władz samorządowych, będą zakończone przez nowy Magistrat.

Wyszczególnione w niniejszym referacie dane upoważniają, zdaniem Magistratu, do twierdzenia, że Samorząd m. Wilna może po 7 $\frac{1}{2}$ -letniej pracy ustąpić z pełnem poczuciem należycie wypełnionego obowiązku.